

Zwijgen of spreken? (Jez. X: 1.) of de gevestigde kerk- gemeente Pesse

<https://hdl.handle.net/1874/235736>

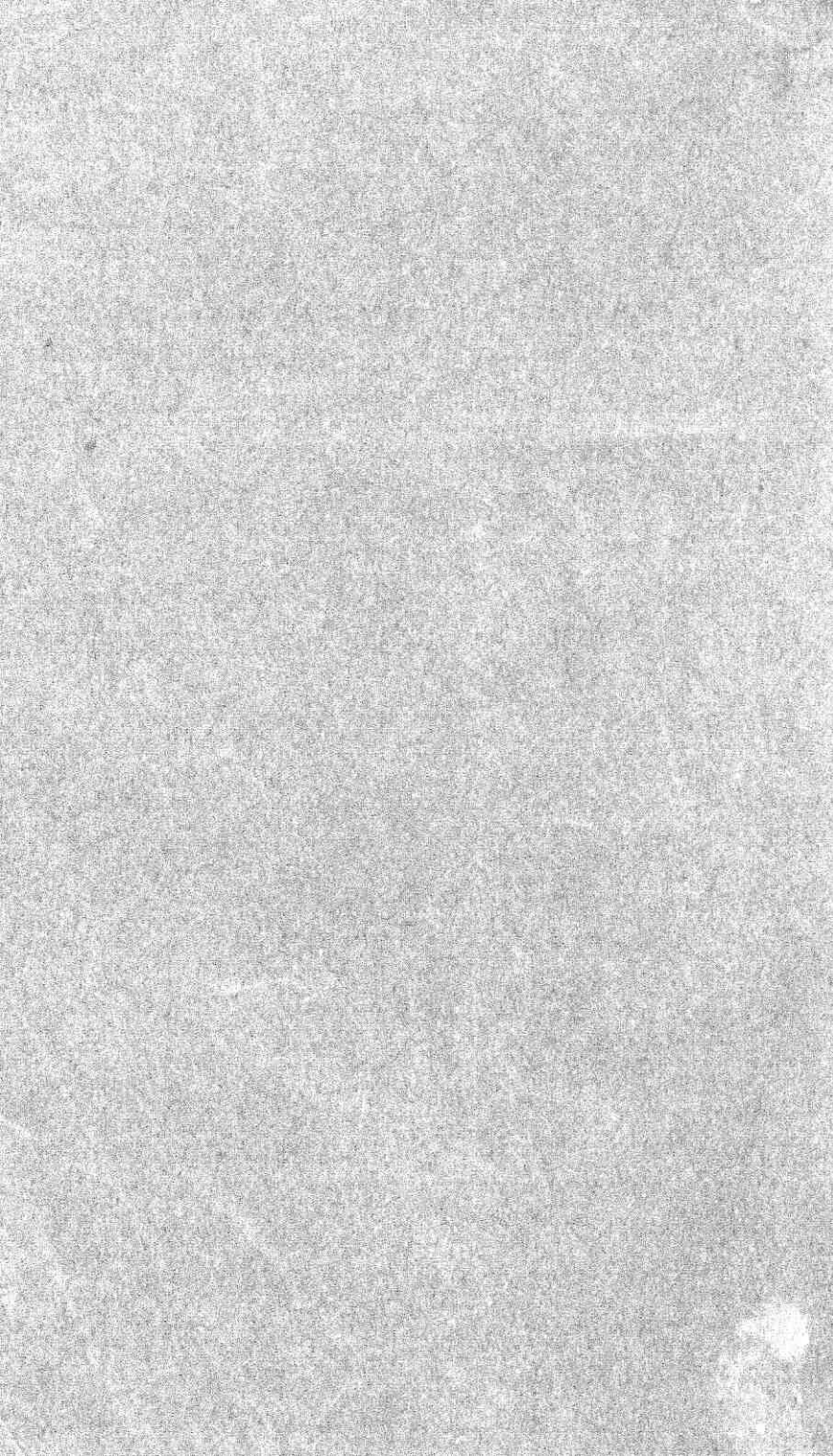
1873
1874

Opzeg. overten
n. 270.

N. K. Reinderis en H. J. Genekamp

De gerechtigde kerkgemeente
Pesse

1872

171 9.00

174

ZWIJGEN OF SPREKEN?

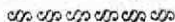
(JEZ. X: 1.)

OF

DE GEVESTIGDE KERK-GEMEENTE PESSE

*met een antwoord aan den Heer J. J. DAMSTÉ,
Predikant te Ruinen, op zijn artikel in
de Provinciale Drentsche Courant
van 16 October 1872.*

TE HOOGEVEEN BIJ C. PET.

1873.

+ 5
31 C 110.

ZWIJGEN OF SPREKEN ?

Met deze gedachten zullen welligt velen zwanger geweest zijn, toen de heer J. J. DAMSTÉ zijne inlichtingen over de kerkelijke kwestien te Pesse, in de Drentsche Courant van 16 Oct. 1872 plaatste en die het publiek voor echt aanbood. De oprichters der gemeente niet het minst. Jez X:I: „wéé dengenen die ongeregte inzettingen „inzetten en den schrijvers die moeiten voorschrijven.”

Daarom zal door middel dezer bladen ieder in de gelegenheid gesteld worden, zijn oordeel over de zaak aan orginele stukken en besluiten te kunnen laten gelden.

Hoe ongaarne tot de uitgave dezer brochure bereid, vonden wij ons toch gedrongen, hoe gebrekkig in taal en stijl het dan ook moge zijn, over te gaan; daar de Redacteur ons schrijven, tegenover J. J. DAMSTÉ's inlichtingen, hoewel geteekend, niet in zijn blad opnam, zelfs een advertentie daaromtrent, niet plaatste.

Omdat over de contracten, waarop de vereeniging Pesse is gegrondvest, geene openbaarheid vereischt wordt, laten wij ze hier achterwege.

R. K. REINDERS,

gewezen president der Commissie, zoomede van Kerkvoogden.

H. J. DENEKAMP,

gewezen lid der Commissie, zoomede van Kerkvoogden.

Onder de vele bewegingen, die men thans gadeslaat, zoo in als buiten ons Vaderland, neemt zekerlijk die der kerkelijke verdeeldheid de eerste en grootste plaats in. Overal van rondom, hoort men er den aanhef van. Ieder blad, van welke rigting het ook moge zijn, heeft zijne kolommen daarmede gevuld, en ieder, hoe onpartijdig hij zich moge voordoen, ijvert, om zijne denkbeelden te doen zegevieren. Evenwel blijkt het vaak, dat, bij eene naauwkeurige overweging, het eigen ik, of persoonlijke hoogmoed, of om eene partij den triumf te doen behalen, er de voornaamste grondslagen van uitmaken.

De oprigters der nieuwe kerkgemeente Pesse zouden zekerlijk in staat zijn, hiervan een duidelijk voorbeeld te geven, en alzoo eene treurige bladzijde aan de kerkgeschiedenis toe te voegen, maar zij willen geen wederwraak toonen over het onregt, hun aangedaan. Zij zwijgen liever, en laten de wrake over aan Hem, die zegt: Mij komt de wrake toe; Ik zal het vergelden.

Aan het verlangen van die velen, die eene beschrijving van dezen elfjarigen strijd wenschten, wordt dus niet voldaan door de commissie. Zij acht het werk van veel te grooten omvang voor hare krachten. Ook zouden er te veel persoonlijke kwestien behandeld moeten worden, waartoe zij zich noode zou willen leenen.

Wanneer niet de WelEerw. Heer *J. J. Damsté*, gewezen consulent van Pesse, op een correspondentie in de Drentsche Courant van den 5 Aug. 1872 op een ongeteekend schrijven een stuk had geschreven, en de Redactie van genoemde Courant de tegenstukken had willen plaatsen, zoude het publiek de zaak, betreffende de kwestien in Pesse, niet zoo duidelijk

zijn te weten gekomen, als nu door middel dezer weinige bladzijden geschiedt.

Er wordt gezwegen van al de moeiten en plannen, die door de tegenstanders der kerkstichting verzonnen zijn, om de commissie tegen te werken. Met terzijdestelling van al de grieven der commissie aangedaan, begint het verslag ten tijde dat de nieuwe gemeente als zoodanig moest erkend worden, om alzoo van af dien tijd, de verkiezingen, die daarvan het onmiddelijk gevolg werden, te behandelen, om daarna met een kort woord het ingezonden stuk van den WelEerw. Heer *J. J. Damsté*, voorkomende in de Drentsche Courant van den 16 Augs. 1872 No. 192 te behandelen.

De commissie voor stichting van kerk en pastorie te Pesse, had na jaren strijds, ondervonden, dat het den tegenstanders te doen was, om haar te bemoeijelijken, en zoo het mogelijk ware, haar te verguizen. Daartoe begonnen zij de ingezetenen te verdeelen in Modernen en Orthodoxen, bij welke laatsten de commissie gevoegd werd.

De vroeger in Pesse plaats gehad hebbende Evangelistenprediking gebruikten zij als middel daartoe, terwijl de standplaatskwestie gemakkelijk kon worden bijgebracht, om de groote kwestieën in de dagbladen te bespreken, hetgeen zeer veel nadeel op stoffelijk gebied heeft berokkend. Nadat de onderwijzer *J. Eilders* een 38tal namen daartoe op papier had laten schrijven, lieten zij, behalve dat zij allerlei artikelen in de Mepeler Courant tegen een onbekenden schrijver hadden geschreven, duidelijk blijken, dat zij deel in het bestuur der kerkstichting verlangden. Zij gingen zelfs zoo ver, dat zij bij het collegie van toezigt een vijftal personen opgaven, om met de commissie te fungeren.

Het collegie, dat zich reeds veel moeite voor deze kerkstichting had getroost, stond hun dit toe, en schreef zulks aan de commissie.

De commissie verklaarde daarop rondweg aan het collegie dat zij ongenegen was, om hen thans in het bestuur toe te laten; maar bood aan ter bemiddeling om in vereeniging met eene commissie, uit het collegie van toezigt, de zaak te bespreken, zonder zich met iemand anders in te laten, dan met hen, die geld en ook de volmagt der commissie geteekend hadden. Het collegie nam genoeg in dit voorstel, en benoemde Jonkh. *R. A. van Echten van Holthe* als gecommitteerde. Eene vergadering werd daarop in Pesse belegd, waarin de weigerachtigen, in de betaling hunner ingeteekende gelden, beloofden te betalen, zoodra die voor den bouw noodig waren. De commissie was dus van dit gehaspel ontslagen. (Hier zouden vele gewisselde stukken kunnen te berde gebracht worden.)

Op aanraden van het collegie van toezigt, ging de commissie nu aanvraag doen bij het klassicaal bestuur, om de erkenning van Pesse, als eene eigene zelfstandige gemeente. Dit gaf natuurlijk weer veel geschrijf en bespreking ook met deskundigen, aangezien het haar bewust was, dat het halve tractement des predikants moest verzekerd en de gelden tot den bouw benodigd, moesten gevonden zijn.

De commissie zich bewust zijnde, dat zij niets anders was, dan eenvoudig eene vereeniging, en geene goedgekeurde statuten bezat, zoodat zij nimmer als regts-persoon kon optreden, aarzelde natuurlijk borgstelling voor de ontbrekende gelden te geven. Zij had toch zoo duidelijk geleerd, dat hare lastgevers niet allen waren te vertrouwen.

Een particuliere briefwisseling met den WelEerw.heer *J. J. Swiers* Pred. te Havelte bevestigde dit nog meer. Zijn WelEerw. schreef toen: „Geen kerkelijk bestuur „is regtens bevoegd, tot het doen van een hoofdelijken „omslag voor een gedeelte van 't predikantstractement; „als er waren, die weigerden hun aanslag te voldoen, „zou men regtens niets tegen hen kunnen doen.”

Mogt dit eenige verwickelingen te weeg brengen tusschen de commissie en kerkbesturen, bij minnelijke schikking liep deze zaak ten einde, en werd Pesse, als eene zelfstandige kerkelijke gemeente erkend, op den 8 Oct. 1870 door het klassicaal bestuur van Meppel en den 12^{den} daaraanvolgende, door het provinciaal kerkbestuur van Drenthe goedgekeurd.

Mogt de commissie zich nu verheugen, zoo ver gevorderd te zijn, dat zij weldra verlost werd van het niet benijdens-waardig mandaat, haar opgedragen, voor de stichting van kerk en pastorie te Pesse; spoedig zag zij zich in een nieuwen en niet onbelangrijken strijd gewikkeld. Zij verkoos zich echter niet in een lang strijdperk te begeven, zoodat deze moeilijkheid van korten duur was.

Toen er namelijk door de commissie was voldaan aan alles wat vereischt werd, om eene nieuwe gemeente erkend te krijgen, ook met name art. 8 van het Reglement op de erkenning van nieuwe gemeenten, en de gelden voorloopig tot den bouw op naam van de commissie besproken waren, ontving zij op het onverwachtst, den 18 Nov. daaraanvolgende van het klassicaal bestuur een schrijven luidende als volgt:

Het klassicaal bestuur van Meppel.

„Gezien het schrijven van den kerkeraad der Hervormden te Ruinen d.d. 2 dezer:”

„Heeft goedgevonden de erkenning van Pesse tot zelfstandige gemeente, waarvan den 24 j.l. sub N°. 250°/₃₀ is kennis gegeven, in zoo verre te wijzigen, gelijk geschiedt bij dezen dat Pesse wel als zoodanig bevoegd is, eene eigene kerkelijke administratie te voeren, maar dat de gemeente provisioneel gecombineerd zij en blijve met de Hervormde gemeente Ruinen, waartoe tot hertoe Hervormde ingezetenen van Pesse resorteren, doch dat die combinatie zal worden opgeheven, zoodra het bestuur daartoe het geschikte tijdstip zal gevonden hebben.”

Het bestuur voornoemd

A. W. KAMP *Scriba.*

Het is ligt te begrijpen, dat de commissie voor stichting, zich deze willekeurige intrekking van een vroeger besluit, niet liet welgevallen, aangezien dit weder op last des kerkenraads was geschiedt, waarmede zij al zoo vele onaangenaamheden had gehad, en waarvan zij al zoo veel tegenwerking had ondervonden. De commissie was op de hoogte der zaak gekomen, door het hooghartig verhaal van een ouderling uit Pesse, die van meening was, dat er nu eene grootsche daad was tot stand gebragt. De zaak is deze: de gemeente Ruinen, waarvan Pesse nu gescheiden was, koos eigen beheer. Dit was tegen den van Ds. *Damsté* en de Jonkh. *Van Echten*. Genoemde H.H. riepen nu eene vergadering van kiezers op, te Ruinen, bij *J. Oosterhuis*, met het doel om den Heer Burgemeester met zijn aanhang uit het bestuur te weren. De Pessers genoten nu ook de eer, om mede te stemmen, en waren dus ook opgeroepen. (Pesse was immers NU als eene gecombineerde gemeente met Ruinen verklaard.) Volgens zeggen van bovengenoemden ouderling waren er 19 stemmers opgekomen en het doel werd bereikt. De overwinning gelukte volkomen. Het publiek oordeele over eene dusdanige stemming en over de wettigheid van dezelve, omdat Pesse als eene zelfstandige gemeente was erkend, en de Pesser ingezetenen konden dus in Ruinen als geene kiezers worden gerekend.

De commissie antwoordde dan ook den 26 Nov. daaraanvolgende, aan het klassicaal bestuur aldus:

WelEerw. Heeren!

De commissie voor stichting van kerk en pastorie te Pesse, gezien het besluit van het klassicaal bestuur van Meppel d.d. 18 Nov. 1870 N°. 2550/88, dat op een schrijven van den kerkenraad van Ruinen, de erkenning der zelfstandige gemeente Pesse, is veranderd in eene gecombineerde gemeente met Ruinen, om op een geschikt tijdstip te worden gescheiden.

De commissie geeft UWelEerw. Heeren te kennen, dat eene dusdanige verandering haar geheel onaanneemelijk voorkomt, aangezien eene zoodanige verandering,

geene andere uitwerking kan hebben, dan eene bemoeijelijking der commissie, en waardoor de uitbesteding der gebouwen vertraagd, of geheel in duigen valt. De kerkenraad weet zeer wel, dat bij de commissie geen enkelen penning ter beschikking is, voor een gecombineerde gemeente, en dat alle haar ten dienste staande middelen vervallen. Ook kan de pacht, aan Pesse afgestaan, niet worden opgeëischt; omdat door kerkvoogden van Ruinen is bepaald, *zoodra de gemeente is geconstitueerd*. Door aanneming van combinatie, kon scheiding later wel eens weer bemoeijeligheden opleveren. Wat weet men van eigen beheer?

Ook kan door haar niet worden aangenomen, dat het om Godsdienstige belangen gevorderd wordt; immers, voor het grootste gedeelte der nieuwe gemeente, wordt, zoo ver zij weet, door kerkenraad van Ruinen, nooit eenig middel aangewend, om in de geestelijke behoeften te voorzien. Stuifzand en Fluitenberg behooren er immers ook bij, en daar wonen de meeste leden. Ook om het harrewarren in Ruinen, moet zij de combinatie tegenhouden. Volgens geruchten uit deliberatiën, kan nu Pesse gebruikt worden tot bovenstemmen, en de commissie zegt: hare regten worden daardoor verkort, omdat alle hare contracten, daardoor te niete gedaan kunnen worden.

De predikant van Ruinen voert aan, volgens zeggen van den ouderling, dat Pesse op gelijken voet als Bakkeveen staat; doch zoover haar bekend is, bestaat er groot verschil. Bakkeveen had geene middelen tot het halve tractement, maar hier is het anders. Pesse kan de middelen aanwijzen, waaruit het halve tractement bestaat, er kan alzoo het alterum tantum, dadelijk van den Koning verzocht worden, en bij niet draling, tractement en gebouwen wel te gelijk in orde zijn. Bakkeveen had een kerk en hulpprediker, Pesse mist beiden, maar de kerkenraad zoekt het wellicht zoo ver te krijgen.

Mogt het geschieden, dat eerst en dadelijk, kerkvoogden worden benoemd, waaraan Pesse dringende behoefte heeft, dan acht zij het wenschelijk, dat Uw

besluit van den 24 Oct. N°. 250°/₃₀ in zijn volle kracht blijve bestaan, met bijvoeging van Art. 1. De Godsdienstige belangen in de gemeente Ruinen, blijven op denzelfden voet bestaan, tot dat Pesse een geschikt lokaal of kerkgebouw daarvoor kan aanbieden, om in hare eigene belangen te voorzien. En aan Art. 2 dat de uitvoering van Art. 11, Reglement op de erkenning der nieuwe gemeenten, vóór of met dien tijd moet zijn uitgevoerd, en zij dan ook gereed zijn, om voor zich zelve een eigen leeraar te kiezen, en wat dies meer zij, zonder Ruinen.

De commissie twijfelt geenzins of UWelEerw. Heeren zult bereid gevonden worden, ter wille van de goede zaak, zoo zij noodig oordeelen, verandering in het besluit van den 24 Oct. j.l. te brengen, naar de U voorgestelde te veranderen, of anders het in zijn origineel te laten, met intrekking van Uwe latere wijziging van den 18 Nov. N°. 255°/₃₈ op een schrijven van den kerkenraad van Ruinen waardoor de regten van derden worden verkort.

Blijve met de meeste achting,

Uwe onderdanige,

De commissie voor stichting van kerk en pastorie te Pesse,

R. K. REINDERS, *President*.

Het klassicaal bestuur achtte de aangegeven gronden, die de commissie als bedenking gaf, niet grondig genoeg, en liet dus de gemeenten gecombineerd. Doch de commissie, te vaak misleid, wilde thans van geen gevele of iets dergelijks meer weten.

Zelfs een schrijven van den WelEerw. Heer *Damsté*, dat de combinatie geschiedde, uit pure liefde voor de diaconie van Pesse, dewijl nu de collecten te Ruinen in de kerk konden voortduren. De commissie was op dit punt zoo ongeloofig geworden en stelde zoo weinig vertrouwen in al die schoonklinkende woorden dat zij zelfs vreesde, of de combinatie wel ooit zoude ophouden. Zij hield daarom ook de bepaling verdacht, om op een geschikt tijdstip te worden opgeheven, wanneer het bestuur een geschikt tijdstip zal gevonden hebben.

De commissie achtte zich als contractant ter andere zijde ter uitvoering. Doch het klassicaal bestuur bleef nalatig, in het doen, van datgene, wat het verplicht was te doen omtrent eene erkende gemeente. Het benoemde wel eene commissie uit zijn midden, om als afgevaardigden naar Pesse te gaan, doch deed geene uitvoering, hoewel de commissie voor stichting haar de gelden der reis en hare verdiensten, persoonlijk moest waarborgen en ook deed, waaruit ten volle bleek, dat het klassicaal bestuur, eene gecombineerde gemeente evenmin vertrouwde als de commissie voor stichting. Het spreekt van zelf, dat deze handelwijze van het klassicaal bestuur, de commissie niet aanmoedigde, om zich met eene combinatie te kunnen vereenigen, te meer nog; omdat zij reeds gelden tot bouwning had besproken. Zij besloot dus doodeenvoudig aan het klassicaal bestuur het volgende te schrijven:

„De commissie voor stichting van kerk en pastorie te Pesse, gezien Uw besluit van den 7 Dec. j.l. N°. 2565/64 waarbij hare bedenkingen ongegrond zijn geacht tegen Uw besluit van den 18 Nov. 1870. N°. 2551/3,4 geeft Uw bestuur te kennen, dat de gevolgen Uwer wijziging, zich alreede vertoonen. Van nabij wetende, wat er reeds met eenigen gaande is, bijgestaan en vereenigd met kerkenraadsleden, om de kerkstichting te doen mislukken, of er Stuifzand en Fluitenberg af te krijgen, onder voorwendsel van verandering van standplaats.”

De commissie brengt hiermede in verband, dat ten vorigen jare, bij leden der commissie pogingen zijn aangewend, om hen te bewegen twee kerken te doen bouwen, een te Pesse (natuurlijk eerst en voor het beschikbare geld) en een te Stuifzand zoodra een geschikt tijdstip gekomen is. Men wist zeer goed zoo deze poging gelukte, dat de commissie buiten spoor raakte, dat alle besluiten van geld, gefundeerd op het bestek, van zelve vervielen, en de zaak kon eerlijk niet worden uitgevoerd. Zij brengt verder hiermede in verband, het aanstellen van een nieuwen kerkenraad, zijnde twee heftige tegenstanders der achterbuurten

of der kerkstichting, dat gemakkelijk kon geschieden; omdat verreweg de meeste onder Pesse behorende leden, nooit iets van de kerkelijke verkiezing ontdekken, en vele andere dingen kan zij aanvoeren. Het is er mede, als: de crediteur ontnemt zijn debiteur de magt om zijne verplichting na te komen enz.

Zij brengt met al het opgenoemde nog in verband: De intrekking van eene eigene zelfstandige gemeente Pesse, van den 8 Oct. bij eene goedkeuring van het Provinciaal kerkbestuur van den 12 dier maand, en het wederverklaren van Pesse, als een gecombineerde met Ruinen, en dat wel op schrijven van den kerkenraad van Ruinen, waartoe naar hare bescheiden meening geen regt bestaat, na de erkenning.

De commissie in overweging nemende, al de tegenkantingen, om eerlijke pogingen haar doel te doen bereiken, en zij op een besluit van kerkbestuur, geen ander vertrouwen meer durft stellen, dan begunstiging van tegenwerking, besluit:

Dat de commissie zich zoo als nu, voortaan niet meer met de kerkstichting Pesse, kan bemoeijen, en zij, nu de haar opgedragen taak ten einde is, en de kerkbesturen niet aan hunne verplichting voldoen, zij genoodzaakt zal zijn, bij advertentie, regthebbenden op de bijeengebragte fondsen, op te roepen, en tevens het klassicaal bestuur van Meppel in kennis te stellen met haar besluit, en het te herinneren aan de geschondene beloften van den $\frac{24 \text{ Nov.}}{9 \text{ Dec.}}$ 1869 N° 10¹/₂₃₆₈.

De commissie enz.,

R. K. REINDERS, *President.*

Hierop ontving de commissie den 23 Dec. 1870 een schrijven van de klassicale commissie, geregeld onder N°. 2576, inhoudende, motiven waarin zij haar onschuld zocht te verbergen, waarvan de eerste luidde: „Gehoord hebbende, dat het collegie van toezigt op de kerkelijke administratie in Drenthe, op aanvraag van den kerkenraad van Ruinen, om de in dit Art. (Art. 11 van het Reglement op de erkenning van nieuwe gemeenten) bedoelde stappen te doen, niet heeft

geantwoord, zelfs niet op eene herhaalde officieuse aanvraag van den Presis dier kerkenraad aan den Heer Secretaris van dit collegie, en enz.

De commissie verwonderde zich, dat de kerkenraad zich tot het collegie durfde wenden. Het was toch bekend, dat Ruinen eigen beheer had gekozen. Het collegie zou dwaas gehandeld hebben als het den kerkenraad had geantwoord. Door de combinatie, die de kerkenraad wilde erkend hebben, had Pesse ook eigen beheer. Op dat punt stond dus niemand met het collegie in betrekking, dan de commissie voor stichting.

Ten slotte schreef de klassicale commissie, daartoe gemagtigd door het klassikaal bestuur, voorn. en na inwinning van officieuse raadgevingen van hoogere kerkelijke personen, heeft goedgevonden:

„De commissie voor stichting van kerk en pastorie te Pesse te berigten, gelijk geschiedt bij dezen, dat zij op Woensdag, den 28 Dec. zal compareren in de school te Pesse, des voormiddags ten 10 ure, waartoe de vereischte toestemming gevraagd is aan den Burgemeester dier gemeente, en zulks, om te handelen conform hare hierbij gaande oproeping van de stemhebbende manslidmaten, van de erkende gemeente Pesse, maar ook aan de commissie voornoemd, om hiervan de noodige kennisgeving te doen, of door een bevoegd persoon, of bevoegde personen te laten doen aan de huizen der stemhebbende manslidmaten en met kennisgeving, dat de oproeping zal afgekondigd worden, op de beide kersdagen, in de kerk der Hervormden te Ruinen, en door den catechiceermeester *Busman*, te Pesse, terwijl de commissie uit het klassikaal bestuur voorn. van de commissie voor stichting voorn. verwacht, dat zij voor of op maandag, aan den Schriba van het bestuur voorn., berigt zal zenden van kennisgeving van dit goedgevonden, en van hare bereidwilligheid tot uitvoering.

De commissie voornoemd,
J. J. DAMSTÉ *president.*

De commissie voor stichting had hiertegen geene

bedenking nu het weer was *erkende gemeente*. Zij toonde zich dan ook bereid ter uitvoering, zonder zich te bekommeren over de wettigheid van het stemregt, hetgeen ook haar niet viel te beoordeelen.

Met den inhoud van een brief van het collegie van toezigt, juist ontvangen op den dag der stemming, kon zij zich echter beter vereenigen; indien zij de de combinatie had goedgekeurd, maar nu zou zij zich wel wachten de oproeping te doen, aangezien naar art. 11 reglement op de erkenning der nieuwe gemeenten, de klassie verplicht was, kerkeraad dadelijk na de erkenning te doen stemmen. Zij moest dus doen wat des kerkerads is. Dit verzuim was door de gedwongen combinatie voor hunne rekening. Dat schrijven luidt:

Gelezen:

- a. Een brief van den kerkeraad enz.
- b. Een brief van de commissie voor stichting enz.

Wordt besloten:

Te antwoorden dat de commissie voor stichting, de stemgerechtigde lidmaten der nieuwe gemeente Pesse behoort te doen oproepen, om zich te verklaren aangaande, de aansluiting aan de nieuwe organisatie, en bij aansluiting, overeenkomstig het algemeen reglement, notabelen te kiezen, dat deze vervolgens zullen behooren over te gaan tot het kiezen van kerkvoogden, aan welke de commissie alsdan haar beheer zal hebben over te dragen enz.

Een groot verschil: de eersten namen dadelijk manslidmaten, en bij de stemming nog wel, na een jaar lidmaat in de gemeente Ruinen te zijn geweest, mogelijk dachten ze nu weer aan combinatie, maar dat daargelaten, de oproeping was conform hun voordragt gedaan. De commissie dacht echter hierbij niet aan kwade trouw ten dezen. Evenwel meenden sommigen later, dat het geschiedt was, om vele kiezers der achterbuurten, die hun lidmaats attestatiën elders hadden, daardoor van de stembus te weren. Dezen bleven nu van hun stemregt verstoken tot een jaar na de indiening hunner attestatiën. Zij moesten zich dus tevree-

den stellen met de gemaakte bepaling hoe het ook ging.

Het collegie van toezigt schijnt anders bedoeld te hebben, dan het klassikaal bestuur. En het schijnt zich bevestigd te hebben, dat zijne bedoeling de ware was, uit een vonnis van het kantongeregte te Hoogeveen, in zake de kerkelijke belasting.

Immers: het collegie schreef, oproeping van stemgerechtigde lidmaten der nieuwe gemeente Pesse, dus niemand uitgezonderd, zelfs ook niet de vrouwen. Het collegie schijnt dit werkelijk bedoeld te hebben omdat het er dadelijk op laat volgen, bij aanneming der nieuwe organisatie, de notabelen te kiezen overeenkomstig het nieuwe reglement dat manslidmaten bepaald.

Dat vóór den dag der stemming, door de tegenstanders der zaak veel gedaan werd, zal niet behoeven gezegd te worden. Maar was het nu om bepaalde richtingen in het bestuur te krijgen? Waarschijnlijk niet. Men hoorde er althans niets van; doch men hoorde wel, dat zij, die vroeger aandeel in het bestuur met de commissie verlangden en zulks aan het collegie voorstelden en van deze de toestemming verkregen hadden, maar door de commissie waren afgewezen, druk in de weer waren, om in het bestuur te komen. En het gelukte hen volkomen. Niets was ook natuurlijker en geene overwinning kon immer gemakkelijker behaald worden. Niet alleen werden zij gekozen door hun aanhang, maar de commissie was er eveneens op bedacht, om de ergste tegenstanders te kiezen en gaf daarvan kennis aan die vertrouwde kiezers, die haar om raad vroegen en zich daarom gaarne met de commissie wilden vereenigen.

De commissie had voor deze handelwijze twee redenen. Vooreerst, was de commissie zich bewust, dat zij niet als regtspersoon kon optreden. Door de tegenstanders in het bestuur te hebben, waren de door hen ingeteekende gelden vergewist. Ook hoopte de commissie daardoor verzoening tot stand te brengen, welke laatste niet is gelukt. Ten andere: om hen tot hunne eigene schande, mede te doen uitvoe-

ren, wat door hen bestreden en zoolang tegengehouden was. Den 28 December werd de strijd gestreden, doch was om de bovenvermelde redenen niet zwaar. Evenwel is er misschien meer van onthouden dan vermoed werd.

De commissie had zich niet vergist in de keuze, want bij de overgave der stukken ter uitvoering aan kerkvoogden en notabelen, in welk collegie zij zelve zitting behield, werd zonder eenige bedenking, zelfs niet met de minste aanmerking, alles goedgekeurd, wat zij had voorbereid.

Tevens toonden zij zich ook bereidwillig ter uitvoering ook op de door hen zoo verachte standplaats. In vergaderingen gehouden den 7 en den 24 Jan. 1871.

Op verzoening had de commissie echter misgerekend. De oude slang bleef evenwel in het verborgen sissen, en liet door sommige notabelen de bespottelijkste dingen uitstrooijen omtrent den geschonken grond.

De combinatie hield ieder nu voor zichzelf, want bouwen was aan de orde. Er werd dus niet weer over gesproken, de goede verstandhouding in het personeel van 't bestuur was oogenschijnlijk, en maakte soms een misselijk figuur, hoewel de bouwing goed voort ging. Grootere gebeurtenissen waren echter op handen. Er moest een kerkenraad worden gekozen en dan met er tijd een predikant. De klassicale commissie riep wederom kiezers op, die een jaar lidmaat in Ruinen waren geweest, dus mogten wederom, velen in de nieuwe gemeente niet stemmen. Evenwel zegt het Reglement: voor eene nieuwe gemeente stemmen, stemgerechtigde manslidmaten. Het spreekt ook van zelf, dat er geen sprake kan zijn, van een jaar lidmaat te zijn geweest, dan is er immers niemand in de gemeente; of, er moest bijstaan: de gemeente waartoe zij behoord hebben. Men moest dus *gelooven*, dat op deze wijze gekozen, een kerkenraad en kiescollegie wettig was; terwijl zij, die van meening waren, dat kerkenraad geen meerderheid in de kerkvoogdij behoorde te hebben, in de courant voor het publiek, werden te pronk gesteld. Deze handelwijze is later

zeer in persoonlijkheid ontaard. Het kiescollegie, in vereeniging van kerkenraad, moest nu naar een predikant omzien. Men maakte eens een tal, en zou beproeven, om door middel van eene advertentie candidaten op te roepen. Dit gelukte. *Van der Scheer* uit Zutphen bood zich aan; daar na een zekere *Beekhuis*, om zich te Ruinen te laten hooren, omdat de kerk in Pesse nog niet afgewerkt was. Nadat beide gepredikt hadden, zou men er onderling nog eens over spreken, of men meer pogingen zoude aanwenden candidaten te bekomen, dan eene vergadering te beleggen tot beroeping.

Zonder bedenking wilden vele leden dadelijk in Ruinen reeds *Beekhuis* beroepen, 't geen anderen tegenhielden, en *Beekhuis* op nieuw te Pesse wilden hooren. Zij hielden dusdanige vergadering voor onwettig, omdat de leden niet waren opgeroepen, en al ontbrak er maar een lid zoo was deze handeling onwettig. *Beekhuis* predikte op nieuw te Pesse, kreeg de meerderheid bij eene stemming en bedankte.

De beroepingszaak moest dus op nieuw weder aangevangen worden, doch eene geregelde samenwerking bestond niet meer. Regtstreeksche vergaderingen werden niet meer gehouden. Elk volgde zijne wijs. Het vertrouwen onderling was geweken. Het bleek duidelijk, dat een deel der kiezers, zich door den consulent liet beheerschen, terwijl anderen hem niet meer erkennen wilden, als een consulent regtens toekwam.

Kerkenraad, voor het meerendeel naar den WelEerw. consulent overhellende, verlangden geld van kerkvoogden, om een predikant te beroepen, en daarvoor eene suppletoire heffing te doen. Kerkvoogden weigerden. Zij zouden medegewerkt hebben een deel der stemgeregtigden, in hunne regten te verkorten. Ds. *Damsté* was brutaal genoeg, kerkvoogden daarover bij het collegie te verklagen; met verzoek om kerkvoogden den regten weg te wijzen. Weinig werd er meer door het kiescollegie gedaan. Slechts één predikant, zonder standplaats, werd opgegeven, doch de onderwijzer *Eilders*, ook lid van het kiescollegie, gaf dadelijk te ken-

nen, „Wij moeten er *Damsté* over spreken.” Dus het oordeel behoorde niet aan de stemgerechtigden. Thans kwam een bericht van *Damsté* in, dat hij twee predikanten wist, die welligt genegen waren, predikant te Pesse te worden.

Zij werden evenwel niet aan kerkenraad en kiescollegie voorgesteld of ze zouden preken, neen: er werd afgezegd, dat *R. van Syll* zich te Pesse zou laten hooren, en daarna: dat *H. J. Bergsma* te Ruinen, voor Pesse, zich zou laten hooren. Eenige leden van het kiescollegie hadden vast besloten, niet weer naar Ruinen te gaan om daar zijdelings preken te hooren, nu Pesse een kerk had.

De beroepingstijd was spoedig verstreken. Dat het niet aan aanbevelingen omtrent *Bergsma* ontbrak, behoeft niet te worden gezegd, dat is te alledaagsch.

Eindelijk werd eene vergadering belegd, die na het opzeggen van een gebed geopend was, deed de consulent eene korte redevoering, als: ik ben uw knecht; gij kunt elk vrij uwe stem uitbrengen op de 1800 Domine's. Nu begon de stemming. Zij, die niet naar Ruinen wilden, om te hooren preken, bragten hunne stemmen uit op *R. van Syll*, die wettig bevoegd was voor Pesse, in Pesse te preken; de andere stemmen verkreeg *Bergsma*. Deze werd dus te beroepen verklaard. Er was geen dadelijk verzet. Maar hoe schandelijk randde *Damsté* de regten der vergadering aan. Een lid van 't kiescollegie had bedankt. Eene stemming werd daar aanstonds voor bepaald op den 17 Maart 1871, en ziet! *Damsté* liet afzeggen, zonder kennis van den kerkenraad, dat hij de stemming op den 13^{den} zoude houden, en ook gedaan heeft. 't Gevolg was, dat weder twee leden van 't kiescollegie, ontslag namen met bijvoeging van drie reserves, die woordelijk zullen worden medegedeeld, bij de behandeling van *Damsté's* courant-artikel, dat nu ten slotte nog volgt, dewijl de verkiezingen nu genoeg zijn toegelicht, om de practijken te beoordeelen.

Na de beschouwing van het voorgaande blijft nog over te behandelen een artikel van den Wel.Eerw. Heer *J.J. Damsté*, dat door Z.W.Eerw. is geplaatst in de Drentsche Courant van den 16 Augustus 1872, dus lang na het verstrijken van den tijd, dat de gemeente Pesse zou moeten gerekend worden te zijn gevestigd.

Luidende aldus:

„Met droefheid las ik in de Dr. Courant van den 5 Augs., weer een bericht over de kerkelijke gemeente Pesse, dat niet in staat is te stichten, maar wel te verdeelen.

„Toen er voor een paar maanden een ongeteekend schrijven, over den rijkdom van den predikant, over het vertimmeren der pastorie enz., geplaatst werd, smarte mij zulks. Edoch ik zweeg. Maar nu al weder de zaak van Pesse ter sprake gebracht wordt, reken ik mij, als vroeger predikant van Pesse, verplicht het publiek beter in te lichten.

„1°. het is onwaarheid, dat er verkeerde practijken, bij het stemmen van een predikant, hebben plaats gehad. Toen de candidaat *Beekhuis* bedankt had en de andere candidaten die men had uitgenoodigd, verzocht hadden niet meer in aanmerking te komen, besloot men een predikant te beroepen. Met groote meerderheid van stemmen, werd de tegenwoordige predikant *Bergsma* beroepen, door 4 ouderlingen, 4 diakenen en 18 leden van 't Kieskollegie. Als konsulent heb ik zelf de vergaderingen geleid. Niemand van de 26 leden heeft toen aanmerking gemaakt. De Heer B. nam de beroeping aan, is driemaal aan de gemeente voorgesteld, zonder dat iemand iets heeft ingebracht, waarom dan de beroeping ook goedgekeurd werd.

„Als men in de courant herhaaldelijk schrijft, dat er verkeerde practijken, bij het stemmen van een predikant hebben plaats gehad, dient men toch dunkt mij op te geven welke verkeerde practijken hebben

plaats gelad. Nu wordt een beschuldiging ingebracht zonder bewijs.

2°. Wat het vertimmeren der pastorie aangaat, de ongenoemde schrijver, kende zeker de pastorie zoo als die was voor den aanbouw der beide nieuwe kamers, weet dus, dat het gezin van den heer B. niet in dat huisje kon gehuisvest worden. Nu deed de heer B. een voor de gemeente zeer aannemelijk voorstel, hetwelk door h.h. kerkvoogden en notabelen geaccepteerd werd. Men was blijde, dat de zaak zoo goed aan een einde kwam en dat tevens de eene kamer tot catechiseer-kamer zou ingeruimd worden.

„3°. Wat de pastorale huishouding van den heer B. aangaat, is het wel kiesch iemands huishouding in de courant ter sprake te brengen? Moet de heer B. niet weten op welken voet hij leven wil? Die vrijheid bezit immers een ander ook.

„4°. Wat die doopkwestie aangaat, het zou toch wel eene dwaasheid zijn om alle eischen in te willigen, de gemeente verlangt het ook niet.

„5°. Het is treurig, dat zulke ongemotiveerde stukken, in de courant geplaatst worden.

„Volgens mijne overtuiging kan ik verklaren, dat de gemeente zeer ingenomen is met haar predikant, dat de kerk, boven verwachting, goed bezocht wordt en dat de arbeid van den heer *Bergsma*, door de meente zeer op prijs wordt gesteld.

„Ik heb het van mijn pligt geacht bovenstaande mee te deelen, daar de welstand der nieuwe gemeente Pesse, mij zeer ter harte gaat.

„Verder ben ik niet van plan, om op ongemotiveerde beschuldigingen in de courant te antwoorden.

„Geloof mij met achting.

„Ruinen 13 Augustus 1872.

Uw dn.

„J. J. DAMSTÉ.”

Over de droefheid van Ds. *Damsté* wordt natuurlijk niet gesproken, want in een tegenovergesteld geval, zou zijn WelEerw. zich er niet over bekommerd hebben, maar dit daargelaten: er is genoeg gebeurd om stof tot spreken te geven, ja zelfs wel tot schrijven; de opregten vreezen niet. Het is echter hard, een predikant, die zoo hard op zegt, het publiek wat beter in te lichten, te willen beknibbelen. Evenwel de eer van eenige gemeenteleden vordert, om Z.W.Eerw. in zijn stuk op den voet te volgen:

1°. Besloot men een predikant te beroepen?

Er waren leden van het kiescollegie, die daar niets van wisten, noch, dat zij daartoe tot eene stemming opgeroepen, zijn. Kiezers of stemgerechtigden behoorden toch een zoodanig besluit te nemen. Met hoe vele stemmen is dat besloten? Wanneer? Waarom uit de notulen niet aangehaald de dag der stemming? Nu zegt Z.Ew. iets zonder bewijs, en dat wil hij toch niet.

2°. Beroepen door 4 ouderlingen, 4 diakenen en 18 leden van 't kiescollegie.

Tel nog eens even na Eerw. Heer! Een lid van 't kiescollegie bedankte en 2 leden waren absent. Er misten dus 3 van de 18.

3°. Als consulent hebt gij zelf de vergaderingen geleid.

Dit wordt volmondig erkend, uwe leiding was al bekend toen op last des kerkenraads, Pesse gecombineerd werd, tegen wil en dank der commissie, die toch als contractant ter andere zijde stond. Misschien hebt gij de vergadering der 19 te Ruinen ook geleid. Is hieruit niet voortgevloeid, alles, wat door velen voor onwettig wordt gehouden? Ware niet de gedwongen combinatie voorgevallen, dan had in Pesse dadelijk een kerkenraad *moeten* gekozen worden door manslidmaten der erkende gemeente, een wettig gekozen kerkeraad kon dan de gemeente oproepen en er konden stappen gedaan worden, naar de wet, ter

bekoming van kerkvoogden en notabelen. Men had een reglement voor eene eigene gemeente kunnen ontwerpen, dit door den Koning laten goedkeuren en de gemeente kon wettig worden gevormd; terwijl voor eene gecombineerde gemeente geen wet kon komen. Dan moest het andere deel der combinatie, Ruinen, immers ook weer geroepen worden, even als de Pessers te Ruinen, geroepen zijn, na de erkenning der gemeente. Het moest dus geschieden zoo als het kon. Bovenstaande zoude misschien niet publiek gemaakt zijn, ware het niet, dat Ds. *Damsté* de goedheid had gehad het publiek beter in te lichten.

Welnu, wordt aan de eene zijde goed ingelicht dan dient zulks aan de andere zijde ook gedaan te worden.

4°. Op het gedrag van Ds. *Bergsma* kon niemand, misschien iets inbrengen, want wie kende Z.Eerw.? Misschien niemand uit de gemeente; doch Ds. *Damsté* geeft duidelijk te kennen, dat Z.Ew. zich eene gemeente voorstelt, bestaande uit personen, die het met hem eens zijn; de anderen behooren bij niemand.

Het volgende stuk is aan den kerkenraad gezonden, en niet te laat.

Ondergeteekenden, leden van het kiescollegie te Pesse, geven UwEerw. te kennen, dat zij van af heden, niet langer als leden van genoemd collegie, wenschen gerekend te worden, en nemen bij dezen de vrijheid, voor hun lidmaatschap te bedanken. Zij meenen, hierbij eenige redenen op te geven.

Ten eersten :

Is in eene vergadering wettig gehouden, op Woensdag 6 Maart 1872, door kerkenraad der genoemde gemeente besloten, de verkiezing van een lid, in de plaats van *J. Reinders*, die als zoodanig bedankt heeft, is bepaald op Zondag den 17 dezer. Dat echter, door den consulent is bekend gemaakt, zulks op Woensdag

den 13 te doen plaats hebben, zonder echter den kerkenraad, daarvan in kennis te stellen, en zij zulks aannemen, als handelingen van den consulent, met leden van den kerkenraad, waarmede zij zich niet kunnen vereenigen.

Ten tweeden:

Hebben zij van leden van den kerkenraad vernomen, dat in de beroeping, van den gekozen predikant *B.* bepalingen zijn vervat, tot ontheffing van den predikdienst, zoomede van catechisatiën. Dat zij echter vermeenen, dat zulks niet anders dan tijdelijk mag geschieden, indien niet kiezers vooraf daarmede in kennis worden gesteld.

Ten derden:

Dat door den consulent eene aanklagt, tegen het collegie van kerkvoogden is gedaan, bij wijze van brief, aan het collegie van toezigt, door tusschenkomst van het klassicaal bestuur, dat echter zulks naar hunne meening, niet tot zijne bevoegdheid behoort, zonder kerkenraad, en door de ondergeteekenden worden beschouwd, om persoonlijke kwestieën te bevorderen.

Ondergeteekenden zullen afschrift dezes behouden om later, des gevorderd er op terug te komen.

Fluitenberg 11 Maart 1872.

R. K. REINDERS.

H. J. DENEKAMP.

Ds. *Damsté* zal dus wel moeten erkennen, indien dit stuk niet is ondergeschoven, dat er wel wat is ingebracht. De eerste reserve geeft te kennen, dat zij niet meer willen werken met leden die met den dag onwettiger worden. De tweede geeft duidelijk te kennen, dat zij de stemming niet geldig rekenen. Hier

had dus moeten bewezen worden, die zichzelf daarover bezwaard achtte, onwaarheid had gesproken, terwijl meer leden bevestigd hebben: het stuk was geschreven, wij wisten niet, dat daaromtrent eene bepaling in de formule voorkwam (formulier A letter C.) De kiezers hadden hunne stem uitgebragt zonder accord, en dus naar de wet, en dit kon kerkenraad niet veranderen, daarom hebben zij hunne stem terug te nemen. Maar van alles geene openbaarheid, en staat dus ieder het oordeel vrij over de wettigheid der stemming, of verkeerde practijk, bij het beroepen van den predikant, even vrij, als diegenen, die het handel noemen en consulent vertalen in commissionair, zoo goed publiek als verborgen. De derde is niet moeilijk te verstaan.

5°. De ongenoemde schrijver kende zeker de pastorie zooals die was, voor den aanbouw der beide nieuwe kamers, en weet dus, dat het gezin van den heer *B.* niet in dat huisje kon gehuisvest worden.

Velen hebben de pastorie zeker gekend, voor den aanbouw der beide nieuwe kamers. De gewezen commissie en meer anderen hebben de pastorie wel gekend op het papier, en dus lang voor dat er nog iets was gebouwd. Maar 't is toch vreemd, dat de stukken, de plannen, de teekening der gebouwen, die toch aan de kerkbesturen zijn overgelegd in deszelfs grootte, vorm en wat dies meer zij, altijd zijn goedgekeurd, en nimmer eenige aanmerking daarop is gemaakt. *Ds. Damsté* behoorde toch ook bij de klassis? Of wist hij toen niet, dat het te klein was voor den heer *B.*, voor een ander dient dus niet gesproken te worden, waarom anders dat verwijt?

De oprigters raadpleegden de beurs en de krachten der gemeente. Om het geld voor dat huisje te krijgen, heeft men moeite genoeg moeten aanwenden.

6°. De heer *B.* deed een aannemelijk voorstel, hetwelk door *H.H.* kerkvoogden en notabelen geaccepteerd werd.

Deze acceptatie volgt hier letterlijk :

Op Donderdag den 14 Maart 1872, is bij den president-kerkvoogd van Pesse, door *R. A. Oldenijens*, ouderling, en *A. P. Tissingh*, lid van het kiescollegie, namens den kerkenraad der Hervormde gemeente Pesse berigt, dat de beroeping van den Heer *H. J. Bergsma* predikant te Sebaldeburen prov. Groningen, te Pesse kan worden aangenomen, onder de volgende voorwaarden :

a. De vergrooting van de nieuwe pastorie, met twee voorkamers, ter lengte of diepte van zes ellen, en derzelve breedte als de bestaanden, dwars voor de pastorie gebouwd onder afzonderlijken kap.

b. In het studeervertrek een bedstede, en ijzeren deuren in de schoorsteen, benevens het maken, in twee der bestaande kamers voor een glaskozijn.

c. Deze vertimmering neemt de beroepen predikant aan wat de kosten betreft, die geheel uit zijne beurs te bestrijden, met verplichting, om een der nieuwe kamers tot catichiseer-kamer in te ruimen, en die bij catichesatiën van het noodige licht en vuur te voorzien; doch tevens om bij zijn vertrek of overlijden of neerlegging zijner predikdienst te Pesse, de helft der kosten op de vertimmering vallende, van kerkvoogden terug te ontvangen. De kosten waren geraamd op 12 à 14 honderd gulden. Bovengenoemde berigtgevers, tevens beide kerkvoogden zijnde, is in overleg met hen, dadelijk den heer *S. H. van der Veen* berigt, om op Maandag den 18 dezer, met kerkvoogden, in de pastorie te vergaderen ten einde de kosten van het werk te doen opnemen.

d. De kosten der beroeping en overkomst is bepaald op zestig gulden voor de gemeente, zonder meer.

